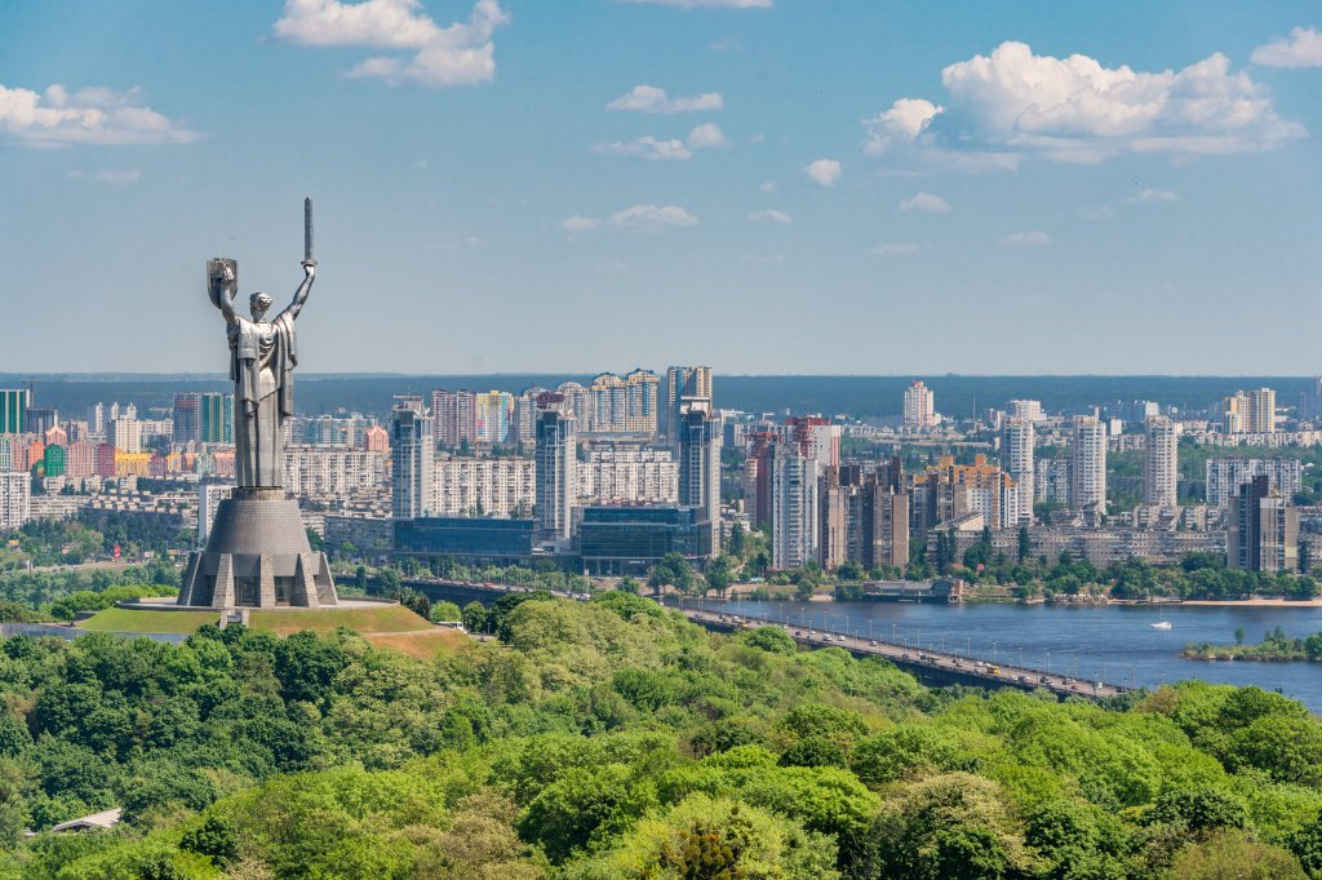

Sürdürülebilir Savaş?: Ukrayna İşgalinde Üçüncü Yıl - Evren Balta

Bundan tam 2 yıl önce, 24 Şubat 2022 tarihinde, Rusya tüm uluslararası hukuk normlarını hiçe sayarak Ukrayna'da "özel bir askeri operasyon" ilan etti. Operasyonun ne kadar süreceğinden ve Ukrayna'nın hangi bölgeleri ile sınırlı kalacağından savaşın ilk günlerinde Rus müesses nizamı bile habersiz gözüküyordu. Ancak çok kısa bir zaman içinde bu operasyon sonu belirsiz ve sınırları neredeyse tüm Ukrayna'yı kaplayan tam teşekküllü bir savaşa dönüştü. Savaşın ikinci yılında Vladimir Putin [verdiği bir röportajda](#) bu savaşın ancak Rusya'nın bugüne kadar ilhak ettiği toprakları elinde tutması, Ukrayna'nın NATO üyesi olamaması ve Ukrayna'nın Nazilerden arındırılması ile biteceğini ifade ediyordu.

Bu hedef Ukrayna'da Rusya yanlısı bir yönetimin tesis edilmesi ve Ukrayna'nın Batı ittifakının dışında kalacağını garanti edilmesi demek. Savaş başladığından beri Ukrayna Rusya'nın işgal ettiği toprakların [%54'ünü geri almış olsa da Rusya hala ülkenin %18'ini işgal altında tutmaya hala devam ediyor](#). 2023 yılında ise cephe hatları neredeyse sabit kaldı. Ukrayna küçük toprak kazanımları elde etti, ancak her iki taraf da ilerlemeyi giderek zorlaştıracak şekilde mevzilendi. Buna rağmen özellikle Ukrayna için askeri ve iktisadi kayıpların yükselmesi savaşın Kiev açısından sürdürülebilirliğini zora soktu.

Savaşın başlangıcında, Putin'in Ukrayna'daki hırslarının, geçmişte ABD'nin felaketle sonuçlanmış Irak'a müdahalesi benzeri askeri yanlış hesaplamaları anımsattığına hükmedilmişti. Putin'in de hızlı ve kesin bir zafer peşinde olduğu düşünülürdü. [İşgalin ilk aşamalarında Ukrayna avantajlıydı](#). Batının askeri desteği ile güçlenen ve Rusya'nın varoluşsal tehdidine karşı savaşma azmi yüksek olan Kiev Rusya'nın ilerleyişini durdurdu. Bunun sonucunda, Rusya çatışma şartlarına uyumsuz hantal ordusu ile sahada büyük bir şok yaşadı. Ancak olaylar geliştikçe ve Rusya sahada yenilgiye uğradıkça, Putin'in stratejisi de dönüşüme uğradı. Putin toprak için savaşmak yerine, Ukrayna'nın direncini birden fazla cephede sistematik olarak zayıflatmayı amaçlamaya başladı.

Zaman Kimin Yanında?

Putin'in yaklaşımı iki yönlü bir strateji içeriyordu: birincisi, Ukrayna'nın altyapısını ve askeri yeteneklerini tamamen parçalama ve ekonomik olarak Ukrayna'nın bütün kaynaklarını tüketme, ikincisi, NATO'nun Ukrayna'yı etkili bir şekilde destekleme yeteneğini aşındırma. Her iki hedef için de gereken şey çatışmayı uzatmaktı. Savaş sırasında gelişen bu son derece hesaplı hamle, Putin'in Rusya'nın hem askeri hem de ekonomik olarak kendi direncini artırmaya yönelik daha geniş hedefi ile de uyumluydu. Bu bağlamda, direnç sadece karşı tarafa hasar verme kapasitesi olarak değil, aynı zamanda kendisine verilen hasarı kaldırabilme kapasitesi olarak da yeniden kurgulanıyordu.

Kısacası Putin hem askeri hem de ekonomik dayanıklılığa odaklanarak Rusya'yı

uzun süreli çatışmaların hasarlarını göğüsleyebilecek bir güç olarak konumlandırmaya çalıştı. Böyle bir direncin ve gücün Ukrayna ve Batı ittifakında olmadığını varsaydı. Zamana oynayarak stratejisini (moda terimle) *savaşın sürdürülebilirliği* üzerine inşa etti. Savaş devam ettikçe Putin'in stratejisinin sadece anlık toprak kazanımlarına değil, Ukrayna'nın direnme kapasitesinin sistematik olarak erozyona uğratılmasına ve NATO'nun bölgedeki etkisinin stratejik olarak azaltılmasına dayandığı giderek daha belirginleşti.

Dirençli Ekonomi?

Batı'nın Ukrayna işgaline verdiği tepkinin temel taşlarından biri Rusya'ya karşı ekonomik yaptırımların uygulanmasıydı. Batılı müttefikler ve uluslararası ortaklarla koordinasyon halinde hızla uygulamaya konulan bu yaptırımlar finans, enerji ve savunma dahil olmak üzere Rus ekonomisinin kilit sektörlerini hedef alıyordu. Ekonomik yaptırımların sermaye kaçışına, para biriminin değer kaybetmesine ve yabancı yatırımların azalmasına yol açarak Rus ekonomisine önemli ölçüde zarar vereceği düşünülmekteydi.

Beklentilerin aksine, Rus hükümeti stratejik hedefleri doğrultusunda ekonomik zorluklara katlanma konusunda direnç gösterdi. Rusya ekonomisi 2023 yılında, çok sayıda güçlü ekonomik yaptırıma maruz kalmasına ve büyük küresel pazarlardan [kopuk olmasına rağmen %3,6 oranında büyüyerek](#) büyüme açısından hem ABD'yi hem de Avrupa'yı geride bıraktı. [IMF 2024 için GSYİH büyüme tahminini bu yıl yüzde 2,6'ya revize ederek, geçen Ekim ayında öngördüğünün 1,5 puan üzerine çıkardı.](#)

Rusya'nın ekonomik direncinde iki faktör önemli oldu. Birincisi askeri harcamalardaki olağanüstü artış. İkincisi ise enerji fiyatlarındaki artış ve Rusya'nın yeni pazarlara açılması. [Financial Times'in haberine göre](#) Rus bankaları geçen yıl, devlet destekli konut kredilerindeki artış ve ülkeden çıkan Batılı şirketlerin sattığı varlıkların satın alınmasına yönelik kredilerin etkisiyle rekor kârlar elde etti. Üstelik çoğu Rus için yaptırımların günlük yaşantıları üzerindeki etkisi [önemsizdi](#). Enflasyon yüksek seyretmeye devam etse de, düşük işsizlik

oranları ve yüksek ücret artışları ile enflasyonun etkisi hafifletildi.

Üstelik üçüncü ülkelerle ticaret yapan paravan şirketlerin sıklıkla kullanılması; ihracatın Batı'dan Çin ve diğer ülkelere yönlendirilmesi; daha önce yaptırıma tabi tutulan ülkelerle ticari ilişkilerin genişletilmesi; ABD doları dışındaki para birimleriyle ticaret yapılması; alternatif ödeme sistemlerinin geliştirilmesi gibi stratejilerin bir araya gelmesiyle Rusya sadece kendisi için değil, küresel ölçekte, [“yaptırımlara dayanıklı”](#) bir ekonominin öncüsü haline geldi.

Buna karşılık Ukrayna ekonomisi Rusya'nın 2022'deki işgalini takip eden yılda GSYH'sinin %30'undan fazlasını kaybetti. [Mevcut tahminler savaş şu an sona erse Ukrayna'da ekonominin tamamen toparlanmasının 13 yıl kadar sürebileceğini gösteriyor.](#) Savaş aynı zamanda yolsuzluk sorununu da ciddi bir biçimde arttırdı. Buna ek olarak, Ukrayna son iki yılda büyük bir dışarıya göç dalgası yaşadı. Yüksek işsizlik oranlarına rağmen (yaklaşık %26), birçok bölge halihazırda işgücü açığıyla karşı karşıya kaldı. Vasıflı işçilerin kaybı ekonomiyi daha da zora soktu.

Bu ay başında Avrupa Birliği Ukrayna için 50 milyar avroluk bir paketin yanı sıra ülkenin bloğa potansiyel üyeliği konusunu, Macaristan'ın itirazlarına rağmen, [karara bağladı.](#) Ancak hem yaptırımların hem de ekonomik yardımların sürdürülebilirliği, özellikle Ukrayna savaşının maliyetini üstlenmek istemeyen [aşırı sağ siyasal partilerin](#) Avrupa'daki olası seçim zaferleri düşünüldüğünde en önemli tartışma konusu.

Dirençli Savunma?

Ekonomik önlemlere ek olarak, Batı'nın Ukrayna işgaline örgütlü tepkisi ciddi bir savunma desteğini de içeriyordu. İkili anlaşmalar ve NATO gibi örgütler çerçevesinde işbirliği yoluyla Batılı ülkeler Ukrayna'ya istihbarat paylaşımından askeri teçhizat ve eğitim tedarikine kadar uzanan bir yelpazede askeri yardım sağladılar.

Batı'nın askeri yardımı Ukrayna'nın savunma pozisyonunun güçlendirilmesine olağanüstü bir katkıda bulundu ve savaşın ilk aylarında Ukrayna ve Rusya arasındaki kapasite farkını Ukrayna lehine azalttı ve hatta yeni savaş teknolojilerini ve taktiklerini hızla uygulamaya koyması Ukrayna'yı cephede öne çıkardı. Almanya ve İsveç gibi bazı NATO ülkeleri ve müttefikleri, Ukrayna'yı desteklemek amacıyla saldırı amaçlı askeri yardım sağlamaya karşı olan politikalarını bir kenara bıraktılar. Avrupa Birliği de tarihinde ilk kez kurumları aracılığıyla Ukrayna'ya ölümcül silahlar sağladı. Ukrayna'ya en fazla askeri yardım yapan ülke ABD oldu ve hatta Ukrayna'ya yaptığı askeri yardım bütün diğer ülkelere yaptığı yardımı kat ve kat aştı.

Ancak savaş uzadıkça da Rusya'nın öğrenme, uyum sağlama ve daha etkili bir savaş gücü oluşturma kapasitesi arttı. Rusya hızlı bir askeri öğrenme sürecinden geçti, [ve bu öğrenme sürecini büyük savunma sanayisi aracılığıyla ordu genelinde sistematik hale getirebildi](#). Kısmi seferberlik ilanı ile büyük nüfusundan cepheye sürekli asker gönderebildi. Bu durum cephede askerlerinin önemli bir bölümünü kaybeden ve hem büyük göç dalgası hem de Rusya'ya göre daha düşük nüfusu nedeniyle asker tedarik etmekte giderek zorlanan Ukrayna karşısında Rusya'nın insan gücü anlamında da üstünlük sağlamasına yol açtı. Rusya'nın stratejik bir

avantaja sahip olduğu en önemli alan ise savunma sanayi oldu. Ülkenin Eylül 2022'deki kısmi seferberliği ve diğer devlet girişimleri askeri üretimi önemli ölçüde arttırdı. Moskova, Kuzey Kore'nin ve İran'ın katkılarıyla ihtiyacı olan bazı silahları elde edebildi. [Çin'le savunma işbirliğini artırarak teknoloji bazlı silah üretimini güçlendirdi.](#)

Askeri olarak Ukrayna'nın sahada avantajlı olmasını sağlayan Batı desteğinin devam edip etmeyeceği ise, özellikle ABD'de yaklaşan seçimler nedeniyle şüpheli. Geçtiğimiz günlerde [Ukrayna'ya 60 milyar dolar fon sağlanmasını öngören bir acil durum tasarısı Kongre'de bloke edildi.](#) Amerikan silahlarının Ukrayna, İsrail ve Tayvan'a akışına izin verecek ve sınır güvenliğini finanse edecek bu yasa, [artan Cumhuriyetçi muhalefet ve ABD siyasetini esir alan derin bölünmeye kurban verilmiş oldu.](#) Kısacası hem ABD hem de Avrupa Birliği'ndeki siyasi tikanıklıklara takılması nedeniyle Batı'nın Ukrayna'ya askeri yardım akışı 2024 için hala belirsiz. Kasım ayında Donald Trump'ın ikinci kez başkanlık koltuğuna oturması ihtimali yardımın tamamen kesilmesi riskini arttırıyor.

Bütün bu faktörlere son olarak Gazze savaşına Batı'nın verdiği tepkinin Ukrayna savaşında Batı'nın ahlaki üstünlüğünü ciddi bir biçimde sekteye uğrattığını eklemek lazım. Bugün Gazze Afrika, Asya ve Latin Amerika'nın gelişmekte olan ülkelerinin Batıya karşı olan statü mücadelesinde [en önemli meşruiyet cephesi oldu.](#) Financial Times'a konuşan bir diplomat Gazze'deki son savaşın etkilerini kasvetli bir şekilde [şöyle özetliyordu:](#) "Küresel Güney ile [Ukrayna konusunda] yaptığımız tüm çalışmalar boşa gitti. ... Kuralları unutun, dünya düzenini unutun. Bizi bir daha asla dinlemeyecekler."

Savaş başladığında Ukrayna savaşının sonucunun uluslararası ilişkilerin ve küresel güç dengelerinin geleceği üzerinde derin etkiler bırakacağını hemen herkes söylüyordu. Bu tespit bugün iki yıl önce olduğundan daha geçerli. Savaşın üçüncü yılında bu savaşın ne yöne evirileceğini ise savaşın sürdürülebilirliğini etkileyen siyasi, ekonomik ve ahlaki faktörler şekillendirecek.

Prof. Dr. Evren Balta, Özyeğin Üniversitesi

Evren Balta, Özyeğin Üniversitesi'nde uluslararası İlişkiler öğretim üyesidir. The Graduate Center, CUNY'den siyaset bilimi alanında doktora derecesine sahiptir (2007). Özlem Altan Olcay ile birlikte yazdığı son kitabı "Türkiye'de Amerikan Pasaportu", Amerikan Sosyoloji Derneği'nin Uluslararası Akademik Ödülü ile Küresel ve Ulusötesi Sosyoloji En İyi Kitap Ödülü'nü almıştır. Prof. Balta, İstanbul Politikalar Merkezi'nde kıdemli akademisyen ve TÜSİAD Küresel Politika Forumu'nun akademik koordinatörüdür.

Bu yazıya atıf için: Evren Balta, "Sürdürülebilir Savaş?: Ukrayna İşgalinde Üçüncü Yıl" Panorama, Çevrimiçi Yayın, 16 Şubat 2024, <https://www.uikpanorama.com/blog/2024/02/13/surdurulebilir-savas/>

Telif@UIKPanorama. Çevrimiçi olarak yayımlanan yazıların tüm telif hakları Panorama dergisine aittir. Aksi belirtilmediği sürece, yayımlanan yazılarda

belirtilen görüşler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UİK, Global Akademi, Panorama Yayın Kurulu ile editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.